

İKTİDARI GÖKKUŞAĞININ ALTINDAN GEÇİRMEK: LGBT MİKRO
KOZMOSUNDA DIŞLAMA PRATİKLERİ

Passing Power Under the Rainbow: Practices of Exclusion in the LGBT Microcosm

[doi](https://doi.org/10.54429/seyad.1407253) https://doi.org/10.54429/seyad.1407253

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış, araştırma yayın ve etiğine aykırılık edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Utku AYBUDAK

Doçent,
Karabük Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bölümü
utkuaybudak@karabuk.edu.tr
Orcid ID: 0000-0003-1859-5770
Karabük/Türkiye

Tuğba Nur Rumeysa KARAKAŞ

Yüksek Lisans Öğrencisi,
Karabük Üniversitesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
tugba.karakas19@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-2365-7334
Karabük/Türkiye

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using iThenticate, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Copyright ©

Politik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar
Merkezi, Sakarya/TÜRKİYE

Center for Political, Economic and Social
Research, Sakarya/TURKEY

Atıf / Citation

Aybudak, Utku - Karakaş, Tuğba Nur Rumeysa. "İktidarı Gökkuşağının Altından Geçirmek: LGBT Mikro Kozmosunda Dışlama Pratikleri". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 12/1 (2024), 1 - 31

Makale Bilgisi

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi: 25.12.2023

Kabul Tarihi: 18.03.2024

Yayın Tarihi: 30.06.2024

İktidarı Gökkuşğunun Altından Geçirmek: LGBT Mikro Kozmosunda Dışlama Pratikleri

Özet

Bu çalışma LGBT aktivizminin toplumsal yansımalarının Bourdieücü anlamda analiz edilebileceğini ve alandaki iktidar/dışlama pratiklerini ortaya koyabileceğini savunmaktadır. Kuramsal düzeyde queer teorinin toplumsal gerçekliğe yansıyan vaziyeti olarak değerlendirilebilecek LGBT mikro kozmosunda, her alanda olduğu gibi farklı özneler mücadele etmektedir. Failler, ellerindeki sermayeyi alanda daha kıymetli hale getirmeye çalışmaktadır. Bu anlamda LGBT alanının yapısal sınırlar henüz inşa aşamasında olduğu için alan henüz inşa aşamasında olduğu için- öznelerin yapı üzerindeki etkisinin de görece fazla olacağı söylenebilir. Doğrudan alanın bir unsuru olmayan ancak son derece yoğun biçimde kullanılan iptal kültürü de sonuçları açısından ele alınmaktadır. Okuyucu için vurgulanması gereken en önemli nokta çalışmanın herhangi bir normatif söylem içermediği ve vakıanın analizine odaklandığıdır. Bu nedenle LGBT ile ilgili var olan ve popülerliği giderek artan her türlü tartışma kapsam dışıdır. Çalışma en temel olarak retorik düzlemde her türlü iktidar ilişkisini ve dışlama pratiğini reddeden queer teorinin gündelik hayata aktarılması esnasında bu pratikleri de beraberinde getirdiğini iddia etmektedir. Bu durum; kullanılan terminoloji, akademik ve spor alanından örneklerle okuyucuya aktarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Queer Teori, Peformatiflik, LGBT, İktidar, Dışlama

Abstract

This study posits that the social manifestations of LGBT activism can be understood within the framework of Bourdieu's concept of fields, shedding light on the dynamics of power and exclusion within this realm. Within the LGBT microcosm, which can be seen as the practical application of queer theory in the context of social reality, various individuals and groups engage in struggles akin to those found in any given field. Actors involved in the LGBT field endeavor to enhance the value of their capital within this context. Given that the structural boundaries of the LGBT field are not rigidified, meaning that it is still in a state of development, individuals have a relatively higher potential to influence the field's structure. Additionally, the pervasive phenomenon of cancel culture, though not an inherent aspect of the field, is extensively deliberated due to its consequential implications. It is crucial to underscore to the reader that this study adopts a non-normative stance and instead focuses on a case analysis. Consequently, any ongoing and increasingly prevalent debates regarding the normative aspects of the LGBT community fall outside the scope of this study. The study claims that queer theory, which rejects all kinds of power relations and exclusion practices at the rhetorical level, brings these practices during its transfer to daily life. This situation is conveyed to the reader with examples from the terminology produced, academic and sports fields.

Key Words: Queer Theory, Performativity, LGBT, Power, Exclusion

JEL Codes: D63, J16, Z13

Giriş

Bu çalışma toplumsal alanı makro kozmos; son zamanlarda popülerliği artan LGBT örgütlü yapısını ise makro kozmosun içerisinde yer alan mikro kozmoslardan biri olarak kabul etmektedir ve oluşmakta olan yeni mikro kozmosu analiz etme teşebbüsüdür. Metin boyunca LGBT topluluğunun Bourdieucü anlamda bir alana tekabül ettiği çalışmanın önemli ön kabullerinden birisini oluşturmaktadır. Çalışmanın ana amacı queer teoriyi veya Bourdieu sosyolojisini okuyucuya derinlemesine aktarmak değildir. Ancak bütünlüğün sağlanması adına queer teori ile Bourdieu sosyolojisinin önemli analiz araçları olan alan, sermaye ve habitus kavramları kısaca tanıtılmaktadır. Bu bağlamda ilk bölüm queer teori için ayrılmıştır. Teorinin ortaya çıkışı ve en önemli kuramcılarından Judith Butler'ın (1999) *performatiflik* kavramına değinilmektedir. Ardından teorinin belki de en önemli öncülü olarak kabul edilebilecek olan Michel Foucault'nun iktidar olgusuna getirdiği yeni anlamlar irdelenmektedir. Foucault queer teori için kritik derecede önemlidir zira normatif cinsel kimlik ve cinsiyet algısını yıkmak amacıyla olan queer teori, esasında iktidar ilişkilerine odaklanmaktadır. Foucault'nun neredeyse tüm çalışmalarında göstermeye çalıştığı olgulardan birisi iktidarın norm olanı, normal belirlerken aslında nasıl da aynı zamanda anormal olanı, atipik olanı, dışlanması gerekeni belirlediğidir. İktidar normu var ederken aynı zamanda anormali de oluşturmaktadır, tezin inşası mecburi olarak antitezi de vücuda getirmektedir.

Queer teorinin ardından ilişkisel sosyoloji kapsamında Bourdieu'nün alan, sermaye ve habitus kavramlarına değinilmektedir. Vurgulandığı gibi bu kavramların her biri müstakil bir çalışmayı hak edecek kadar geniş ve karmaşık bir içeriğe sahiptir. Kavramların önemi, incelenen fenomenlerin ilişkiselliğini kavramaya yardımcı olmalarından gelmektedir. Asıl olan LGBT veya herhangi başka bir mesele incelenirken değişmez, eskimez, sabit kalan bir töz olmadığının ve insan ilişkileri neticesinde ortaya çıkan her unsurun (siyaset, devlet, iktidar, toplumdaki farklı alanlar vs.) yapı ve içeriğinin söz konusu ilişkilerin değişmesi neticesinde değişebileceğinin anlaşılmasıdır. Bugüne kadar elbette LGBT'yi odağına alan ve yöntemsel olarak Bourdieu sosyolojisini kullanan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar incelendiğinde özellikle simgesel şiddet unsuruna yoğunlaşan araştırmalar göze çarpmaktadır (Samuel, 2013; Guzman & Rueda, 2018).

Teorik temellerin kısaca tanıtılmasının ardından LGBT alanının incelenmesine geçilmektedir. Çalışmaya özgünlük katabilecek bölüm de burada başlamaktadır. Konu ile ilgili Türkçe literatür incelendiğinde, çalışmaların son derece doğal biçimde teorinin ana kaynakları hakkında bilgi veren kitap tanıtımlarına (Barutçu, 2017 - İbrişim, 2018). ve yoğun biçimde belli edebiyat, sanat ve/veya iletişim eserlerinde var olan queer öğelerin tahliline odaklanan çalışmalarla karşılaşmaktadır. Bu örneklerden kısaca bahsedilecek olunursa; Gezer'in (2022) çalışmasını yürütürken başta queer kuramı açıklamış daha sonra onun Ferzan Özpetek sinemasındaki yerini irdelemektedir. Özgürbüz (2021), çalışmasında Pınar Kür'ün polisiye romanlarındaki queer anlatı stratejilerine değinmiştir. Harun Ölmez (2022), yine sinema ile bağlantılı olarak queer kuramdan queer mekânı anlatırken yararlanmıştı. İlker Hepkanel ve Sezgin İnceel (2020) ise 90'lardan günümüze kadar gelen süreçte altı Türk pop şarkısını queer teori açısından incelemişlerdir.

Bu çalışma ise queer teorinin gündelik hayata yansması olarak değerlendirilebilecek LGBT alanında üretilen iktidar ve dışlama pratiklerine odaklanmaktadır. Queer teorinin iktidar ilişkilerini ve dışlama pratiklerini yadsıyan iddialı söylemine rağmen teoriden pratiğe geçiş sürecinde nasıl da kendine özgü iktidar alanlarını ve dışlama biçimlerini oluşturduğunun izi sürülmektedir. Bu bağlamda ilk olarak alanda inşa edilen terminolojiye değinilmektedir. Dil, insan iletişiminin kaynağı olmakla beraber aynı zamanda gündelik hayata sirayet etmiş kimi söylem biçimleri kullanıcının farkında dahi olmadan bölme, ayırıştırma, dışlama vazifeleri görmektedir (Fairclough, 1996). Hatta kimi zaman ise kelimeler, son derece bilinçli biçimde bu amaçlarla icat edilmekte ve kullanılmaktadır. LGBT alanı da bu eğilimden azade değildir ve ortaya çıkan terminoloji alt metninde oldukça güçlü dışlama pratiklerini barındırmaktadır. Daha sonra görece yeni ortaya çıkmış bu alanın sınırlarının halen daha belirsizliğini koruduğu ve çizginin nerede çekileceğinin netleşmemesi üzerinde durulmaktadır. Alana dâhil olmak için de mücadele eden farklı failler söz konusudur. Son olarak alanda ortaya çıkan çıkarlardan söz edilmektedir. Her alan gibi LGBT alanı da ancak alanın kendine özgü biçimde sunduğu çıkarlara erişmek için mücadele eden faillerin varlığıyla kaimdir.

Queer teori ve LGBT konusu duyulurluğunu giderek arttırmaktadır ve zaman içinde konu ile ilgili akademik çalışmaların sayısında artış beklenmektedir. Bu çalışma da halen daha önemli bir boşluğun bulunduğu konuyu farklı bir açıdan inceleme teşebbüsüdür.

1. Queer Teori

Çalışmanın teorik zemini açısından büyük önem taşıyan “queer” kelimesinin nereden, hangi anlamı bünyesinde barındırarak geldiği net bir şekilde bilinmese de Almanca sapkın, eğik, yanlış kafalı gibi anlamlara tekabül eden “twer” kökünden türediği düşünülmektedir (Turan, 2021). Ayrıca queer kavramı İngilizceye Almancadan geçmiş ve terslik acayiplik gibi olumsuz manalar ihtiva edecek biçimde kullanılmıştır. Kelimenin gündelik Türkçede yaygın bir kullanıma sahip olduğu söylenemese dahi “tuhaf, acayip, puşt, ibne” gibi ahlaksızlığı imleyen pejoratif çağrışımları vardır (Kineşçi, 2018, s. 50).

Görece daha köklü bir tarihi olsa da LGBT hareket içerisinde queer’in yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanması 1990’lı yıllara tekabül eder. Kelimenin 19. Yüzyılda büründüğü anlam ise eşcinsel kimlikleri yansıtan gey, lezbiyen ve direkt eşcinsellik anlamına gelen homoseksüel terimleri ile bağlantılıdır. Kadın ile kadın, erkek ile erkek arasındaki aynı cins ilişkileri tanımlamak amacıyla kullanılmaya başlanan queer terimi her ne kadar tarihsel bağlam içerisinde en son ortaya çıkmış görünse de aslında durum bundan farklıdır (Özkazanç, 2021). 1930’lu yıllarda popüleritesi artmaya başlayan ve bizzat aynı cinsiyette, erkeğin erkeğe ilgi duyması anlamındaki gey terimine karşın queer ifadesi, 1910-1920 yılları arasında, Jagose’nin tanımına göre “ilgi duydukları eşcinsel kimlik bakımından, kendilerini kendinden olmayan diğer erkeklerden farklılaştıran” erkekler olarak tanımlayarak queer olduklarını dile getirmişlerdir. Bu noktada vurgulanmak istenen erkeğin erkeğe, kadının kadına ilgi duyması şeklinde tanımlanan eşcinsellik değildir. Böyle hisseden bireyler için eşcinsellik bir dışlama ifadesidir. Queer olduklarını dile getirerek dışlama ifadesini ele alıp kendilerini normalleştirme yoluna gitmeyi amaçlamışlardır (Jagose, 2021, s. 110).

Queer terimi başlangıçta, kökeni ve farklı dillerdeki anlamları sebebiyle heteroseksüel olmayan yani karşı cinse ilgi duymayan bireylere hakaret etmek, onları küçümsemek amaçlarıyla dışlayıcı bir tavırla kullanılmıştır. Ancak terim zamanla aşağıladığı bireyler tarafından ele geçirilmiş ve dönüşüme uğramıştır. Queer’in hedefindeki kitle zamanla kelimeyi kendilerini tanımlayan olumlu bir anlama ve kullanıma kavuşturmuştur. (Kineşçi, 2018). Tam da bu noktada başlangıçta homofobik bir ifade olmasına rağmen queer’in ne tür bir müdahale ile günümüzdeki anlamını kazandığı önemlidir. Bunun için

Judith Butler'ın çalışmalarında ön plana çıkan “performatiflik”, “yapısöküm yaklaşımı” ve “yaratıcı-yenilikçi tekrar” kavramlarına değinmek gerekir.

Hukuk önünde ve siyasal temsil noktasında kadınların erkeklerle eşit haklara kavuşmasını ana hedef olarak belirleyen birinci dalga feminizmin ardından elde edilen kazanımların gündelik hayata yansımaları için mücadele eden ikinci dalga feminizm kendini göstermiştir. Feminist hareketin ikinci dalgasının merkezinde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri yer almaktadır (Taş, 2016). Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyet farklılıklarından bağımsız olarak doğuştan gelmeyen ve kültürlerin cinsiyetlere “uygun” gördüğü rolleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Bingöl, 2014).

Üçüncü dalga feminizm, radikal feminizm ve queer hareket incelendiğinde ise söylemin daha da ileri noktaya taşınarak biyolojik cinsiyet farklılıklarının doğuştan geldiği kabulü sorgulanmaya başlanmış ve fizyolojik, biyolojik farklılıkların da toplumsal inşa olduğu iddia edilmiştir. Freud ve Foucault'dan oldukça yoğun biçimde beslenen Judith Butler, biyolojik cinsiyeti es geçerek toplumsal cinsiyete yönelmenin feminist hareket için ne kadar doğru bir strateji olduğunu sorgulamıştır. Onun için biyolojik cinsiyet de toplumsal cinsiyet kadar kurgusal, inşa edilmiş bir kimliktir (Butler, 1999). Cinsiyet inşasının temeline ise performatiflik kavramını oturtmaktadır. Sürekli tekrar yoluyla doğallaştırılan bu sürece odaklanarak cinsiyetin performatifliğine işaret etmektedir (Narmanlı - Aksoy, 2020).

Butler performatiflik kavramının net bir tanımını yapmaz. Onun performativitesi sürekli tekrar edilen, adeta bir ritüel halini alıp doğallaştırılan, toplum tarafından kurulan bir süreci gösterir (Çınar, 2015). Queer kelimesinin, hedef aldığı kitle tarafından ele alınıp sürekli bir tekrar ile içselleştirilmesi ve terimin nihayet bu sürecin neticesinde yeni, olumlu anlamlar kazanması da böyle bir süreci kapsar.

Belirli kültürel kodların dayatılması ile doğal kabul gören toplumsal cinsiyetin değişmez, normatif kabul edilen konumu Butler'a göre değiştirilip dönüştürülebilir. Cinsiyetin yalnızca kadın ve erkekten oluştuğuna, toplumsal cinsiyetin ise kadınlık ve erkeklikten meydana geldiğine inanmayan Butler, kültür tarafından inşa edilmiş toplumsal cinsiyetin aksine kendi geliştirdiği performatif toplumsal cinsiyet kavramını öne sürer. O, heteronormativiteyi ve kültürün dayattığı bu normları reddederek, kalıplara sığdırılmış cinsiyetleri ve cinsel kimlikleri değil de akışkan bir kimliksizlik durumunu savunur.

Neticede Butler'da queer, belirli normlara dayanmayan kimliksizlik halini alır (Butler, 1999, s. 233).

Yukarıda bahsedilen toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının dönüştürülebilirliği ise kavramların yapısöküme uğratılması ile mümkün olabilir (Çınar, 2015). Yapısöküm yöntemi uygulanarak doğal bir norm olarak görülen kavramın yaygın kabulü zedelenir ve bizzat kavramın kendisi, mevcut anlamının eksik veya yanlış olduğunu göstermek amacıyla kullanılabilir (Narmanlı - Aksoy, 2020). Bir kavramın yapısöküme uğratılması o kavramdan tamamen vazgeçmek, kavramı yok etmek anlamına gelmez. Yalnızca kavramın mevcut anlamının derinine inerek, adeta onun içini oyarak yeni bir manaya kavuşmasına olanak sağlar.

Kavram yapısöküme uğratılırken aynı zamanda yaratıcı-tekrar koşulu da gerçekleşmeye başlar. Ele alınan kavram yapısöküme uğratılmış hali ile, kavramı ele alan kişi ya da gruba karşı doğrultulur ve yaratılmış bu yeni anlamın sürekli tekrar edilmesi, süreç içerisinde yeni hali ile benimsenmesi anlamına gelir. Çalışmanın konusu itibarıyla bu durumun en somut örneği "queer" kelimesinin zaman içerisinde geçirdiği anlam değişikliğinde görülebilir. Aşağılama, alay etme gibi kasıtlarla icat edilen bu kelime zamanla söylemsel düzeyde hedef tahtasına oturttuğu insanlar tarafından ele alınarak bahsedilen evreleri geçirdikten sonra olumsuz anlamlarından arındırılmış ve tahkir etmeyi amaçladığı grubu tarafsız (nötr) biçimde imleyen küresel bir tanınırlığa kavuşmuştur (Jagose, 2021).

Bir kavramın bu aşamalardan geçerek yapısöküme uğratılıp yeni bir anlama kavuşturulduktan sonra bu anlamın performatif bir şekilde, süreç içerisinde tekrar tekrar kullanılması aynı zamanda onun queerleşmesine yani olumsuz bir evreden başlayıp içselleştirilerek olumlu bir kullanım kazanmasına olanak sağlar (Hıdır, 2014).

Judith Butler, kelimelerin farklı anlamlarda yaygın kullanımı neticesinde yaşadığı anlam dönüşümünü -esasinda anlamsızlığı ve anlamın kullanıcı tarafından yüklenen bir mefhum olmasını- biyolojik alanda da mümkün görmektedir. O, kalıplara sıkıştırılmış cinsiyetleri, cinsellikleri ve toplumsal cinsiyetin dayattığı normları reddeder. O, cinsiyetin biyolojik olduğunu ve toplumsal cinsiyetimizin bu biyolojiye uyması gerektiği görüşüne karşı çıkar. Karşı çıkışının temelinde ise bu görüşün, kültürün söylemsel bir dayatması olarak vuku bulduğuna dair inancı yatmaktadır. Bu sebeple kendi kuramını sonsuz olasılıklara açık bir belirsizlikler yumağı biçiminde geliştirmiştir. Bu sayede kategorilerden sıyrılmış

kimliksiz bir alan doğacak ve heteronormativiteye dayanan homofobik dışlanmışlıklar yok edilebilecektir. Butler'in savunusu, queer kurama atfettiği anlamı neticesinde de birbirinden ayırıştırılmış, homofobik kavgalara maruz bırakılmış bir insan topluluğu değil, kişilerin cinsiyeti ve cinselliği üzerine tercihi her ne olursa olsun ittifak içerisinde bir arada, ortak bir noktada buluşabilmektir (Butler, 1999, s. 53).

Performatiflik, yapı söküm ve yaratıcı-yenilikçi tekrar unsurları neticesinde queer, bir teori olarak benimsenmiş ve günümüz anlamına kavuşmuştur. Akademik alanda Judith Butler ile özdeşleşmiş olan Queer Teori'nin mevcut manasını kazanmasında 1980-1990 arasında yaşanan LGBTİ+ bireylerin birtakım politik faaliyetleri de oldukça etkilidir (Boyacı, 2021).

Queer Teori'nin ortaya çıkmasına temel hazırlayan öncül düşünürlerin en önemlilerinden biri Foucault'dur. Foucault'nun iktidar kavramına getirdiği bakış açısı kimliklerin inşası hususundaki kabulleri etkileyerek cinselliğin de yeniden düşünülmesini sağlamıştır. Polis jocuları, jandarma tüfekleri, protokoller gibi devlet adına eyleyenler ile kanunlar, yönetmelikler ve genelgeler gibi devletin karmaşık ve anlaşılmaz cümlelerinde kendisini gösterdiğine inanılan iktidar telakkisi geride kalmış; bunun yerine insan bedenine sindirilmiş ve bireylerin en mahrem söz ve fiillerinde dahi kendini yeniden üretebilen merkezsiz bir iktidar algısı yerleşmiştir (Foucault, 2011). Foucault için zaman ve mekânı delen hakikatler mevcut değildir. Buna paralel olarak bilgi, hakikat yolunda atılan ufak adımlar değil zamana ve mekâna uygun düşen iktidar biçimlerinin ürettiği kabullerden ibarettir (Foucault, 2007). İktidar sadece baskıcı değil üretkendir. Ancak iktidarın üretkenliği norm ile sınırlı kalmamaktadır. Normun üretilmesi ile beraber onun sınırları dışında kalan tüm fenomenler anormal olarak yaftalanmakta ve böylece iktidar, anormal olanın inşasını da gerçekleştirmektedir. Cinsel kimlikler üzerinden mesele düşünüldüğünde iktidar ilişkileri, hem heteroseksüel normları ve istekleri üretirken hem de eşcinsel istek ve kimliklerin oluşumuna yol açmaktadır (Özkazanç, 2021).

Queer Teori 90'lı yıllardan günümüze dek kazandığı anlamı neticesinde hem biyolojik hem de toplumsal cinsiyetin kalıplara sıkıştırılmışlığını reddeder. Butler (2019) ise cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımının eleştirisini *Cinsiyet Belası: Feminizmin ve Kimliğin Altüst Edilmesi* adlı kitabında gerçekleştirmiştir. Özellikle ikinci dalga feminizm ile yükselen toplumsal cinsiyet kavramının kadın çalışmaları alanında yaygınlık

kazanmasının biyolojik cinsiyet üzerindeki toplumsal kurguyu gölgelediğini iddia etmektedir.

Queer Teori, normların ışığı altında bezenmiş cinsel kimliklerin doğal olmayan, kurulmuş ve değiştirilebilir yapılar olduğunu iddia eder ve onların toplumsal kabulünü sorgulamaya tâbi tutar. Sorgulama sonucunda teorinin vardığı sonuç sabit, inşa edilmiş, doğal olan bu kimliklerin askıya alınmasıyla ucu açık, muğlak ve normatif olmayan bir alana geçilmesi gerektiğidir. Bu amaca yönelik önerisi ise heteroseksüel-eşcinsel, sabit-tutarsız, maskülen erkek-feminen kadın gibi ikilikleri doğallıktan çıkarmaktır. Queer Teori doğal kabul edilen bu ikilikler ile arasına duvar örerek cinselliğe ve cinsiyete dair tüm ihtimalleri kapsayacak şekilde kapısını açık bırakmaktadır. Normatif ve doğallık iddiasıyla ikilikler inşa ederek ve inşa edilen düalliteye dâhil olmayanlara karşı sistematik dışlama pratikleri geliştirmek yerine, inşa sürecinin kendisine karşı direnmeyi yeğlemiştir (Jagose, 2021).

Direndiği düzen karşısında queer; bedeni, tercih edilebilir cinsiyet ve cinsellik bağlamında “olasılıklar alanı” görür ve heteroseksüelliğin sabitliğine karşıdır. Sabit kabul edilen cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsellik, yapısöküme uğratılarak performatif bir süreç ile yıkılıp, çoklu ve değişken tercihler alanı oluşturulabilir. Bu sayede akışkan, belirsiz, kalıplara sığdırılmak zorunda olunmayan bir alan meydana gelecektir (Gültekin, 2021, s. 166). En önemlisi de kontrolü altında olduğumuz güçler tarafından bize benimsetilen kimliklerin reddi mümkün hale geleceğinden mevcut sınırlandırılmışlık tersine çevrilebilecek, bu sayede özgür bir yaşam sağlanabilecektir (Turan, 2021).

Queer Teori için cinsiyetin doğuştan gelen, doğal ikilikler olduğuna yönelik görüş yanlıştır ve insanı yapay biçimde sınırlandırmaktadır. İnsanlığın ikiliklere kısırılmışlığı biyolojiden ziyade tarihsel süreç içerisinde kurulan toplumsal inşalara bağlanır. Buradan yola çıkarak Queer Teori’yi savunan kuramcılar değişmez görünen bu düzenin yani doğal görülen cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kalıplarının esas amacının hegemonik bir düzeni korumak olduğunu ileri sürerler. Onlar için bu noktada yapılması gereken iktidar ve söylem ağlarının araştırılmasıdır. Varılan sonuç ise kimliklerin kader olmadığı, sahip olduğumuz kimliğe göre düşünmemiz gerekmediği, kimliğin bizi belirleyen ve tanımlayan bir şey olmadığı, aksine tüm bu sınıflandırmaların iktidar tarafından yapay biçimde kurulduğudur (Boyacı, 2021).

Judith Butler 2010'da "Homofobi Karşıtı Buluşma" etkinliklerine katılmak için Türkiye'ye geldiğinde yaptığı konuşmasında Queer Teori'nin önemini; cinsiyeti, cinselliği, toplumsal cinsiyeti bağlamında kim neyi tercih ederse etsin homofobik tutumlara direnen bireyleri bir araya getirmesi ve queer'in bir kimlik sayılmadığı, kimliksizlik çatısı altında dışlanmışlığın olmadığı bir ittifak olması yönüyle belirtmiştir (Kineşçi, 2018).

Teorik düzeyde iktidar ilişkilerinin mutlak biçimde dışlanması üzerinde duran queer kuramın gündelik hayattaki tezahürü lgbt hareketi olarak düşünülebilir. Modernist dikotomilere yönelmiş postmodern bir baş kaldırı olarak kendisini konumlandıran lgbt hareketinin dünyada -özellikle Batı'da- giderek daha fazla görünürlük kazandığı bir gerçekliktir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu hareket Bourdieci anlamda bir alan olarak değerlendirilecek ve teorik düzeyde iddia edilenlerin pratikte hayata geçirilemediği üzerinde durulacaktır. Bunun için de öncelikle Bourdieu sosyolojisinin anahtar kavramları üzerinde durulacaktır.

2. Bourdieu Sosyolojisi: Alan – Sermaye ve Habitus

Toplumsal olguları anlama yolunda ilişkisel yaklaşıma başvurmak sosyal bilimlerde giderek popülerlik kazanmaktadır. Bu çalışmada da analiz nesnesi ünlü Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün kavram seti yardımıyla tahlil edilmektedir.

Bourdieu yapı-fail, birey-toplum, özne-nesne gibi sosyal bilimler tarihinde karşıt ikilikler olarak algılanan kavramların birbirinin zıddı olmadığını; aksine birbirleriyle alakalı, birbirini tamamlayan bütünleşik bir ilişkisellik içerisinde bulduklarını belirtir. İlişkisellik Bourdieu sosyolojisinin temellerinden biridir. İlişkisel teori, olguların uzay zamanda bağımsız bir şekilde var olmadığını diğer olgular ile bağlantı içerisinde olduğunu, sahip oldukları bu ilişkiler sayesinde anlam kazandıklarını iddia etmektedir. Bunun mantıkî bir sonucu olarak da sosyal kavramların kendisini anlamamızı sağlayan değişmez tözleri olmadığını göstermektedir (Bourdieu, 1977). İlişkisel anlayış, sosyal bilimlerin analiz nesnelерinin değişmez bir tözü olduğu düşüncesine karşı çıkmaktadır.

Bourdieu için sosyoloji egemen olanla savaşılan bir bilim dalıdır. Sosyolojinin amaçlarından birisi de kitlelere normal görünenin niçin öyle görüldüğünü ve bu normallığın nasıl inşa edildiğinin izini sürmektir. Bu bağlamda Bourdieu'nun metodu,

sosyoloji bilimini, statükoyu durmaksızın sorgulayan bir yapıya büründürmektedir (Çelik, 2018).

Bourdieu'nun, bu kavramlarını, sosyolojisini ve düşüncesinin temellerini neye dayandırdığını anlayabilmek için onun alan, habitus ve sermaye kavramlarına değinmek gerekir. Ancak Bourdieu sosyolojisinin merkezinde yer alan ilişkisellik kavramı, alan, sermaye, habitus gibi kavramları incelerken de kendisini göstermektedir. O nedenle söz konusu kavramlardan hiçbirinin, diğerlerinden bağımsız düşünülebiyecek bir anlama sahip olmadığı unutulmamalıdır.

2.1. Alan

Bourdieu sosyolojisinin bir diğer anahtar kavramı ise alandır. Alanın var olabilmesi için alanın içerisinde konumlanan öznelerin var olması gerekir. Öznelerin alan içerisinde kalması, alanın sürekliliğini etkileyen durumdur. Öznelerin bir alan içerisinde kalmasını sağlamak ise onlara elde etmeyi arzu edecekleri bir çıkarı sunmak ile mümkün olur. Burada özneler gönüllü bir şekilde, ancak kendilerine sunulan çıkarı kazanmak uğruna faaliyet göstereceklerdir (Aybudak, 2022).

Alan öznelerin isteğiyle, demokratik biçimde oluşturulmuş bir ortam değil; olabildiğince akışkan, karmaşık ve hiyerarşik ilişkilere açık bir uzamdır. Kendi içerisinde belirli kurallara sahiptir ve öznelere bunları dayatan, aynı zamanda öznelerin kuralları değiştirmek için güç mücadelesinde bulunduğu yerdir (Bourdieu - Wacquant, 2021).

Bir alan öznelere olduğu kadar sermayelere de ihtiyaç duyar. Her alan kendi içsel özelliklerine göre belirli sermaye türlerini gerektirmektedir. Aynı zamanda bir alanda sermaye olmazsa alanın kendisi de var olamaz. Sermayelerin çeşitliliği de farklı alan türlerini meydana getirmektedir (Ayyıldız, 2022). Farklı sermaye türlerinin hiyerarşik ilişkisi alandan alana değişiklik göstermektedir. Örneğin kültürel sermaye, hatta kültürel sermayenin kurumsallaşmış biçimleri, eğitim alanında son derece önemliken söz gelimi ticaret hayatında toplumsal sermaye ve elbette maddi sermaye çok daha ön plana çıkabilmektedir.

2.2. Habitus

Habitus kavramını anlayabilmek, kavramın alan, tarih ve şimdi arasındaki ilişkisini görebilmekten geçer. Bir alanın varlığı, o alanın içerisine hâkim olacak habitusun inşasını

da beraberinde getirmektedir (Özsöz - Baran, 2011). Habitus, bir davranışa düşünüp planlamadan verilen tepki, anlık olarak gerçekleştirilen eylemler veya bir alana hâkim olan davranış şekli biçiminde kabul edilirse farkında olarak ya da olmadan gerçekleştirilen yönelim olarak tanımlanabilir. Bilinçlilik, bilerek ve isteyerek edinilen tecrübelerden meydana gelirken; bilinçsizlik süreç içerisinde farkında olmadan öğrenilen deneyimlerden elde edilmektedir. İster deneyim ister öğrenme yoluyla edinilmiş olsun habitus bakımından değişmeyen şey süreç kapsamında faili, yatkınlık halini almış bir eğilime doğru yöneltmesidir. Öznenin bu eğilimi kazanmasında sosyal ve ekonomik konum, tutumlar, gündelik hayatın getirileri, formel eğitim ve öğretim şekillerinin yanı sıra alışkanlıklar, içine doğulan aile ve toplum gibi birçok aktör etkili olmaktadır (Bourdieu - Wacquant, 2021, s. 103-135).

Habitus ilk bakışta bireylere, sürekli olarak icra edilen alışkanlıkların yansıması olarak görünebilir. Ancak habitus salt bir biçimde alışkanlığı belirtmez. Habitus içerisine doğulan aileden başlayan ve yaşam boyunca edinilen tecrübeler aracılığıyla öğrenilen, bedenle bütünleşen yatkınlık olarak tanımlanabilir (Kaplan - Yardımcıoğlu, 2020).

Habitus insan eylemlerini anlamlandırma noktasında rasyonel eylem teorisine muhalif bir yaklaşımdır (Tekin, 2021). Bourdieu için insan; eylemi, rasyonel öğelerin yanında beğeniler, kendisi için öncelikli olanlar, geçmiş deneyimler, gelecekteki istekler gibi birçok unsurdan etkilenerek gerçekleştirmektedir (Terzi, 2014). Aynı zamanda insan tüm kartları açık oynayarak, alacağı kararlardan vereceği cevaplara kadar tüm anlarını tasarlayarak yaşamaz. Birey, hayatını etkileyen geçmişi, şu anda ki konumu, durumu ve gelecek beklentileri doğrultusunda duygularıyla ya da sahip olduğu habitusuyla birlikte plansız, düşünmeden, refleksleri ile hayatını idame ettirmektedir (Kaplan - Yardımcıoğlu, 2020).

Habitus birey tarafından özümsemesine rağmen bireysel değildir. Habitus, bireyin içerisinde konumlandığı toplumsal ve kültürel ortamın gerekliliklerinin içselleştirilmesi ile edinilen elverişlilikler ve yatkınlıklardır. Bu sebeple habitus toplumsal olarak kişinin bedenini yapılandırılmasıyla ortaya çıkan toplumsallaşmış öznellik olarak ifade edilebilmektedir (Köse, 2020).

Bourdieu sosyolojisinin anlaşılması en güç kavramlarından birisi habitustur. Habitus; insanı, mutlak rasyonel varlık ile tamamen bilinçdışı saiklerle hareket eden özne

anlayışının ortasında bir yere konumlandırmaktadır. LGBT topluluğu, bir alan olarak kabul edilse dahi alandaki tüm unsurlar gibi habitus da henüz kesin biçimde oluşumunu tamamlamamıştır. Ancak dışlama pratiklerini yoğun biçimde içeren linç kültürü, iptal kültürü, politik doğruculuk gibi davranış biçimleri alandaki habitusun önemli parçaları olarak kendisine yer edinmeye başlamış görünmektedir. Bu anlamda özellikle çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan bu davranış biçimlerini şekillenen habitusun erken görünümü olarak düşünülebilir.

2.3. Sermaye

Bourdieu sosyolojisinde sermaye kavramı salt materyalist anlama sahip değildir. Marx'ın ekonomik gücünü simgeleyen sermaye kavramını Bourdieu, yeniden ele alarak genişletmiş ve çoğaltmıştır. Çoğalan bu kavram toplumun içerisindeki alanlarda, o alanın gerektirdiği sermaye çeşidine uygun olarak yoğunlaşmış ve alan içerisindeki öznelerle eşitsiz bir şekilde konumlanmıştır (Akçaoğlu - Suveren, 2022).

Maddi kalıplardan kurtarılan sermaye, bu biçimiyle de sınıfsal ayrımın dayanağı olarak ortaya çıkmaktadır ve bireylerin habitusunun şekillenmesini önemli ölçüde etkilemektedir. Dört temel sermaye türünden bahsedilebilir, bunlar: ekonomik, kültürel, toplumsal ve sembolik sermayelerdir. Ekonomik sermaye, kelimenin gündelik dildeki karşılığına tekabül etmekte, maddi varlığı ifade etmektedir. Ekonomik sermaye salt para olarak düşünülmemelidir. Değerli madenler, hisse senetleri, tahviller vs. gibi paraya çevrilebilir tüm metaller ekonomik sermayeye dahildir (Bourdieu, 2015, s. 25-28).

Kültürel sermaye, kendisine sahip olanlara belirli avantajlar sağlayan bilgi kümeleri ve nihai olarak akademik niteliklere karşılık gelen kurumsallaşmış yatkınlıklar şeklinde ifade edilebilir (Lareau & Weininger, 2003, s.568). Kültürel sermaye kendi içinde cisimleşmiş, bedenleşmiş ve kurumsallaşmış olmak üzere üçe ayrılır. Ekonomik sermayeye de dönüştürülebilir, tablo, hat, kitap gibi kültürel anlamda sahip olunan somut malları ifade eden kültürel sermaye biçimine cisimleşmiş veya nesneleşmiş hâl adı verilmektedir. Kültürel sermayeye dâhil olan ancak aynı zamanda resmî belgelerle varlığı kanıtlanabilen biçimi kurumsallaşmış hâldir (Türk, 2015). Diploma, sertifika, ehliyet vs. gibi belgeler kültürel sermayenin kurumsallaşmış biçimini oluşturmaktadır. Bedenselleşmiş biçim ise bireyin emek sarf ederek bedeninde biriktirdiği ve özümlediği

türdür. Kişi burada kendisine zaman ve maliyet ayırarak yatırım yapmaktadır (Çelik, 2018).

Sosyal veya toplumsal sermaye, bireylerin toplum içerisinde, görünmez bir biçimde kurdukları sağlam temellere dayanan bağlantılardan meydana gelmektedir. Karşılıklı olarak kurulan bu bağlantıların önemi kişiye hayatın birçok alanında fayda sağlamasından gelmektedir. Kişi sosyal sermayesini ya içine doğduğu ailenin yaşamı boyunca edindiği ilişkisel ağlar sayesinde ya da inşa ettiği ilişkilerin temelini sağlamlaştırarak edinmektedir (Dursun, 2018). Özellikle Türkiye gibi enformel ilişkilerin kuvvetli olduğu ülkelerde toplumsal sermaye pek çok alanda oldukça büyük öneme sahip olabilmektedir.

Son olarak sembolik sermaye ise diğer tüm sermaye biçimlerinin özgün bir birleşiminden oluşan ve bireyin sahip olduğu ün, prestij, sosyal konum, sağladığı güven, hitabet şekli, gibi faktörlerle kendisini gösteren özgün bir sermaye türüdür. Birey sembolik sermayesi ile bir duruş kazanmakta ve bu duruşu sayesinde sahip olduğu düşünceleri saygı görmektedir. Bu sermayesinin değeri yüksek olan kişi, sosyal çevresi içerisinde görüşünü diğerleri üzerine hâkim kılmakta da başarılı olacaktır (Palabıyık, 2011). Sembolik sermayenin gücü, bireyin, diğer bireylerin bilincini kendi istediği tarafa yönlendirebilmesinden gelir. Sembolik sermaye ile kazanılan itibar, bedensel bir şiddeti değil zihinlere uygulanan baskıyı ifade eder (Dursun, 2018). Bireylerin bilincine bu şekilde hükmedebilenler, bünyelerinde bu baskıyı uygulayabilecek bir şiddete sahiptirler. Bu, sembolik (simgesel) şiddettir.

3. LGBT Alanında İktidar Mücadeleleri ve Dışlama Pratikleri

Bir alanın oluşumu aynı zamanda Hobbes'un doğa durumuna benzer bir sosyal gerçeklik üretmektedir. Elbette Hobbesçu doğa durumundan kasıt insanların fiziksel anlamda birbirine zarar vermesi değildir. Ancak yeni bir alan ortaya çıkarken; alan içerisindeki sermayelerin hiyerarşik dağılımı, alanda kullanılacak ve oradakileri diğerlerinden ayırtırmaya yarayacak terminoloji, faillerin görelî konumu ve alanda var olacak kurum ve kuruluşların (STK'lar gibi) alan içerisindeki ağırlığı gibi belirsizlik taşıyan ve süreç içinde netleşecek pek çok unsur bulunmaktadır. Bu belirsizliğin dağılması, kendiliğinden, doğa yasaları çerçevesinde gerçekleşmemekte faillerin yapıp etmeleri neticesinde konumlar belirlenmektedir. İlişkisel sosyolojideki diyalektik süreçler alanın ortaya çıkışı analiz edilirken atlanmamalıdır. Örneğin eğitim, akademi, edebiyat gibi yüzyıllardır zaten

var olan alanlardaki verili yapılar faillerin eyleminden bağımsız olarak okunabilir. Aynı zamanda bu kadar uzun zamandır var olan, sınırları kemikleşmiş alanlardaki yapısal özelliklerin değişiminin çok yavaş bir hızda gerçekleşmesi normaldir. Ancak yeni ortaya çıkmış alanlarda var olan failer kurucu ve sınır belirleyici eylemler gerçekleştirmektedir. Bunun en bariz örneklerinden birisi günümüz akademisinden ayrı disiplinler olarak yer alan ekonomi ve siyaset biliminin (politika) erken dönemde birbirinden bağımsız düşünülemezken disiplinlerin üniversitelerde resmî olarak kurulması sürecinde farklı kürsülere savrulmasıdır (Wallerstein, 2015). Akademik alan inşa edilirken faillerin kararlarının alanın yapısal özelliklerini inşa etme açısından daha etkili olması kaçınılmazdır.

Queer teorisinin gündelik hayatta bir karşılığı aranacak olursa bu LGBT alanı olarak değerlendirilebilir. LGBT alanından ne kastedildiğinin iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu çalışma, biyolojik veya toplumsal cinsiyet üzerine normatif bir değerlendirme içermediği gibi çalışmanın, LGBT alanının mutlak sınırlarını belirleme iddiası da yoktur. Ancak Dünya genelinde 68 hareketinin ardından Türkiye özelinde ise belki 2000 sonrasında çok daha görünürlük kazanan bir mücadelenin varlığından söz edilebilir. Kendisini “heteronormativite”nin muarızı olarak tanımlayan ve toplumda norm olarak kabullenilmiş düzene baş kaldıran ve/veya anormal olarak kodlanmış cinsel kimliklerin normallliğini savunan bir hareketin ortaya çıktığı şüphesizdir.

Alanın en somut tezahürü sivil toplum kuruluşlarında görülebilmektedir. Türkiye açısından 1990’ların ilk yarısında başlayan dernekleşme faaliyetleri 2000 sonrasında hız kazanmıştır. Bu durumu kanıtlar nitelikte Lambdaistanbul derneği 1993, KaosGL 1994, Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği 2001, Pembe Hayat LGBTİ+ 2006, MorEL Eskişehir LGBTT Oluşumu 2007, LİSTAG 2008, Ankara Gökkuşluğu Aileler Derneği 2010, Sosyal Politika Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Çalışmaları Derneği 2011, HEVİ LGBTİ 2015 yıllarında kurulmuşlardır. LGBT Alanının 2000 sonrası Türkiye’deki hızlı büyümesini gösteren bir diğer vaka ise 28 Haziran’da gerçekleştirilen Onur Yürüyüşü etkinliğidir. İstanbul’da ilk kez 2003 yılında düzenlenen yürüyüş sadece otuz kişinin katılımıyla gerçekleşmişken; 2011’de katılımcı sayısı 10 bini bulmuştur (Yayla, 2019, s. 16).

Çalışmanın bu bölümünde toplumsal gerçeklikte görece yakın zamanda ortaya çıkmış bu alanın inşası sırasında beliren iktidar ve dışlama pratikleri ele alınmaktadır.

3.1. Terminolojinin İnşası ve Dil

Gündelik dilde kullanılan kelimeler, kullanıcının farkına dahi varmadığı içerme ve dışlama mekanizmaları içerebilmektedir. Sadece dil değil aynı zamanda jest ve mimiklere de bu pratikler yansımaktadır. Farklı etnisiteden gelen ergenlik öncesi dönemdeki kız çocuklarının oyun alanındaki dil ve davranışlarına yapışmış dışlama pratiklerini araştıran Marjorie Goodwin'in (2002) çalışması bu açıdan dikkat çekicidir. Marlou Schrover ve Willem Schinker (2013) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise yasadışı göçmenler, mülteciler gibi gruplara yönelik ülke vatandaşları tarafından üretilen diskurun içerme ve dışlama pratikleri üzerinde durulmaktadır.

Gündelik dilin yanında insanların kendilerini veya başkalarını tanımlamak için kullandığı terimler de rahatlıkla içerme ve dışlama işlevini ifa edebilir. Hatta çoğu durumda doğrudan bu amaç için icat edildikleri dahi söylenebilir. Türkçede ve farklı dillerde de bolca bulunan ve burada tekrardan gündeme getirilmeyecek olan bir etnik veya dini/mezhpsel grubun tamamına yönelik ithamlar içeren atasözleri bu durumun en temel örnekleridir.¹

LGBT alanında da oldukça yoğun bir terminoloji ortaya konulduğu görülmektedir. Kaos GL derneğinin bu konuda hazırladığı bir sözlük dahi bulunmaktadır (*LGBTİ+ Hakları Alanında Çeviri Sözlüğü*, 15.03.2023). Ancak kelimelerin sözlükteki anlamları ile alandaki failerin o kelimeyi kullanma biçimleri, vurguları farklılaşabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, LGBT alanında üretilen terminolojinin içeridekilerle dışarıdakiler arasındaki ayrıma işaret etmenin yanında aynı zamanda alanda mevcut olan kamplaşmayı imleme işlevi olduğu da görülmektedir.

Kelimelerin dışlama veya iktidar aracı olarak kullanımının iki biçimi söz konusudur. Biri terimin doğrudan doğruya dışlama ve/veya aşağılama amacıyla icat edilmesidir. İkincisi ise gündelik dilde zaten var olan ve özünde pejoratif bir mana içermeyen bir kelimenin kötücül anlamda kullanılmasıdır. LGBT alanında iki metodun da kullanıldığı görülebilir.

¹ Konu hakkındaki bazı araştırmalar için bkz: Rauf Mustafaoğlu, "Rus Atasözlerinde Tatar İmgesi", *Türkiyat Mecmuası* 30/1 (2020), 195-210. Berrin Bayburt, "Türkçe Atasözlerinde Kadına Yönelik Bakış Açısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* 21/47 (2020), 50-76.

“Hetero” ve “erkek” kelimeleri ikinci tür kullanımın alandaki en yaygın örneklerini oluşturmaktadır. Biyolojik cinsiyetlerden birinin adı olan erkek kelimesi ile karşı cinse ilgi duymak anlamına gelen “heteroseksüel” kelimeleri zorunlu olarak queer terminolojiye ait değildir. Ancak iki kelimenin de sosyal medyada bu alanın failleri tarafından küçümseyici anlamda kullanıldığına şahit olunabilmektedir.

Erkek ve hetero örneklerinin dışında özellikle “kadın” tanımı ve biyolojik cinsiyete yaklaşım üzerinden yaşanan ayrılıklar alandaki en büyük çatışmayı beraberinde getirmektedir. Doğal olarak da bu ayrışmaları barındıran kelime dağarcığı da kendisini göstermektedir. Burada üç terim üzerinde durulacaktır: cis/cisgender, TERF ve radfem. Kaos GL’nin hazırladığı sözlüğe göre cisgender terimi “Sahip olduğu cinsiyet kimliği doğumda atanan cinsiyetle örtüşen kişilere denir.” şeklinde tanımlanmaktadır (*LGBTİ+ Hakları Alanında Çeviri Sözlüğü*, 15.03.2023). Orijinal olarak “cisgender” şeklinde yazılan bu terimin; cis, cishetero, cishet şeklinde dışlayıcı ve/veya aşağılayıcı bir anlamda kullanıldığına sıklıkla tanık olunmaktadır.

TERF ve radfem kelimeleri daha önce bahsedildiği gibi aynı tartışmadan ortaya çıkan kelimelerdir. Radfem radikal feminist için bir kısaltmadır. TERF ise İngilizce “Trans-Exclusionary Radical Feminist” ifadesinin baş harfleridir. Transları dışlayan radikal feministler anlamına gelmektedir (Pearce - Erikainen, 2020). Özellikle TERF teriminin aşağılayıcı bir tonda kullanıldığı çok sayıda gönderiye basit bir sosyal medya taramasıyla dahi ulaşılabilir (Gültekin, 2021, s. 168).

Bu terimlerin dışlayıcı ve küçümseyici kullanımları elbette alanda sürmekte olan iktidar mücadeleleri ile yakından ilgilidir. Bu mücadelenin su yüzüne çıktığı en önemli anlardan biri 8 Mart Dünya Kadınlar günü yürüyüşüdür. Her geçen yıl daha yoğun ilgiyle düzenlenen yürüyüşlerden önce yapılacak Kadınlar Günü yürüyüşüne kimlerin katılabileceği hususunda temelde iki taraf söz konusudur. Sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların dâhil olması gerektiğini düşünenler ile kadın beyanı veren herkesin yürüyüşte olması gerektiğini savunanlar iki karşıt kamp olarak alanda mevcuttur. Ancak bu çatışmanın sınırları 8 Mart yürüyüşünün çok ötesindedir. Kimlerin kadın olarak kabul edilmesi gerektiği tartışmasının tezahürlerine ileriki başlıklarda değinilecektir.

Kelimelerin yanında konuşanın hitap şekli ve seçtiği ifadeler de politik düzleme çekilebilir. Daha önce siyasi anlamı olmayan kelimelere böyle bir anlam kazandırılabilir

veya tam tersi bir zamanlar politik anlamlar taşıyan bir kelime zamanla apolitik hale gelebilir. Dilin siyaset ile ilişkisine zaten değinilmiştir. LGBT hareketi yeni bir terminolojiyi inşa etmenin yanında konuşmanın kendisini de bir mücadele sahasına çevirmiştir. Toplumla kendini kabul ettirmek isteyen bir hareket için bu durum şaşırtıcı değildir. Tamamen queer alan içerisine hasredilecek bir tutum olmasa da politik doğruculuk (*political correctness*) ve iptal kültürü (*cancel culture*) queer alan içerisinde de giderek yükselen enstrümanlar olarak kendisini göstermektedir.

Politik doğruculuk; ırk, cinsiyet, inanç veya engellilik açısından belirli gruplara yönelik saldırgan veya ayrımcı olarak algılanabilecek dil veya eylemlerden kaçınmayı tanımlamak için kullanılan bir ifadedir. Azınlıkta kalan toplulukların deneyimlerine ve kimliklerine karşı kapsayıcı, saygılı ve duyarlı bir dil ve davranış kullanmayı içerir (Morris, 2001). Politik doğruculuk hareketine bağlı veya onun mantıkî sonucu olarak okunabilecek iptal kültürü ise politik doğru bir dil kullanmayan yani azınlıktaki herhangi bir gruba karşı ayrıştırıcı ifadeler kullandığına inanılan bireyin, dışlanmasını sağlayacak toplumsal baskıyı sağlayan aktivistlerin kolektif stratejisi olarak tanımlanabilir (Norris, 2023).

Politik doğruculuk ve iptal kültürü kağıt üzerinde azınlıklar için faydalı gelişmeler gibi görünse de pratikte kolaylıkla düşüncelerini ifade eden -bu düşünceler yer yer toplumun bazı kesimlerini rahatsız dahi etse- insanlara yönelik bir linç girişimine dönebilmektedir. Özellikle ABD akademisi ve kamuoyunda iptal kültürünün düşünce özgürlüğü açısından tedirgin edici boyutlara geldiğine yönelik şikayetler giderek artmaktadır. Farklı zamanlarda kadın çalışmaları disiplininin bilimsel açıdan fazla önemli olmadığını ve cinsiyet değiştirme ameliyatlarının belli kesimlere yasaklanması gerektiğini söyleyen Mike Adams, yürütülen kampanya neticesinde University of North Carolina'dan kovulmuştur. Kendisi hakkında atılan ofansif sosyal medya gönderilerine daha fazla dayanamayan Adams, intihar etmiştir (CNN, 17.03.2023).

Duke Üniversitesinde nörobilim ve psikoloji alanında görev yapmakta olan akademisyen John Staddon ise sadece iki cinsiyet olduğuna yönelik açıklamaları üzerine ABD'nin prestijli kuruluşlarından olan APA'nın e-posta grubundan çıkarılmıştır (Newsweek, 09.02.2023). Christopher Newport Üniversitesi'nde görev yapmakta olan Sophia Nelson ise ünlü çizgi roman serisi Süperman'e biseksüel bir karakter dâhil edileceğine yönelik

açıklamalara tepki göstermesi üzerine iptal kültürünün hedefi haline gelmiştir. Kampüs içinde kişisel güvenliğinin dahi tehlikeye girdiği ifade edilen Nelson'un sözleşmesi üniversitesi tarafından yenilenmemiştir (New York Post, 22.06.2023 - Independent, 20.06.2023). Chicago Üniversitesinde jeofizik alanında görev yapan Dorian Abbot'un Massachusetts Institute of Technology (MIT)'de bir yıl boyunca ders vereceği duyurulmuştur. Duyurunun ardından MIT öğrencileri Abbot'un ortak yazar olduğu bir makalesini dolaşıma sokmuştur. Makalede Abbot, ABD üniversitelerinin personel seçiminin tamamen liyakate dayanması gerektiğini kimsenin ırkı, cinsel tercihi toplumun geneline göre azınlıkta kalan özellikleri nedeniyle tercih edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir (Newsweek, 09.02.2023). Öğrenci baskısına dayanamayan MIT, Abbot'un vermesi planlanan bir yıllık dersi iptal etmiştir (Boston Herald, 09.06.2023). Bu tavır sadece akademide değil; edebiyat, sinema, TV gibi alanlarda da kendisini göstermektedir. Dünyaca ünlü fantastik eser Harry Potter'ın yazarı J. K. Rowling'in, kadın kelimesi yerine "adet gören insanlar (*people who menstruate*)" ifadesinin kullanılmasına tepki göstermesi üzerine kendisine yönelik büyük ve çok uzun süren iptal kültürü aktivizmi başlamıştır (NBC, 12.05.2023). Politik doğruculuğa aykırı ifadeler verdiği düşünülen isimlere yönelik yürütülen iptal kültürünün örnekleri arttırılabilir. Tüm bu olaylar vakaların kolayca düşünce özgürlüğüne yönelik bir tehdide dönüşebileceğini de göstermektedir.

3.2. Alanın Sınırları: MAP (*Minor Attracted Person*) Vakası

Öznel, alan içerisinde üç tür strateji izleyebilmektedir: koruma, takip ve altüst etme. Koruma stratejisi alana yeni dâhil olanlara karşın uzun süredir burada olanların kazandıkları sermayeyi, konumu, egemenliklerini devam ettirmek için uyguladıkları muhafazakâr tavidir. Alana yeni girenlerin gerçekleştirmek istedikleri değişimlere kapalıdır. Bir değişim olacaksa da bu kendi kontrolleri altında olmalıdır. Takip stratejisini ise alana yeni girenler benimser. Bu yeni öznel alana dâhil olduklarında, güç için verilen mücadelenin farkında değildirler ve alana farklı bir soluk getirmek isterler. Süreç içerisinde ise alanda hâkim öznelin yolunu izleyerek, genel kabul görmüş davranışlar (habitusu) sergilemeye başlarlar. Altüst etme stratejisi ise bir sorgulama sürecidir. Bu sorgulama alan içinde hâkim olan grubun sahip olduğu sermaye türüne, yine alan içinde en az sahip olan ve bu eşitsizlik sebebiyle durumun meşruluğunu sorgulayan grubu ilgilendirir (Palabıyık, 2011).

Yukarıdaki pasajda aktarılan stratejiler, inşası tamamlanmış bir alan için doğrudur. Ancak LGBT gibi sınırları henüz tam olarak netleşmemiş alanlarda mutlak bir hakimiyetten veya yerleşmiş sermaye hiyerarşisinden bahsedilemez. Bu evrede daha ziyade alanın sınırlarının nerede çizileceğine dair bir çekişmenin söz konusu olduğundan bahsedilebilir. Kendisini *Minor Attracted Person* (MAP) olarak tanımlayan insanların LGBT mücadelesine dâhil olma çabası bu durumun en uç ve aynı zamanda en dikkat çekici örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Türkçeye “küçük yaştakilere çekim duyan insan” şeklinde çevrilebilecek MAP hareketi LGBT mücadelesine dâhil olarak meşruluğunu sağlama çabasında olan bir harekettir. MAP hareketinin içerisinde ergenlik öncesi veya ergenlik sonrası çocuklara ilgi duyan bireyler farklı şekilde isimlendirilmektedir. İfade etmek gerekir ki henüz LGBT alanındaki faillerin önemli çoğunluğu için MAP hareketi alana dâhil bir fraksiyon değildir. MAP üzerindeki akademik araştırmaların da oldukça önemli bir kısmı bu tür insanların tedavi süreçlerine ve psikolojik durumlarına yönelik gerçekleştirilmektedir (Lievesly vd., 2020; Jahnke vd., 2022). MAP şeklinde adlandırılan grubun yakın zamanda LGBT alanına meşru biçimde dâhil olması zor gözükmeyle beraber sosyal medyada bu konu üzerinde de tartışmanın mevcut olduğu görülmektedir (YouTube, 17.05.2023).

MAP tartışması aynı zamanda çocuk, çocuk cinsiyeti ve çocuğun üzerindeki iktidar konusunu da zorunlu olarak gündeme getirmektedir. Aynı bir çalışmanın konusu olabilecek denli geniş bir içeriğe sahip olan bu hususa, alanın şekillenmesi ve sınırlarının belirlenmesi sürecindeki tartışmaları gözler önüne sermesi açısından onur yürüyüşüne çocukların katılımı tartışması ve küresel çapta ünlü bir LGBT aktivisti çocuk olan Desmond Napoles açısından değinilecektir.

Desmond Napoles, 2007 doğumlu bir çocuktur. Ailesi tarafından LGBT aktivisti olarak yetiştirilmiştir. Çocukların siyasi görüşlerini ailesinden alması oldukça alışılmış bir durum olsa da Desmond Napoles vakası çocuk istismarı sınırlarında dolaşmaktadır. Kendisi 2018 yılından itibaren yani 11 yaşından itibaren drag performansı sergilemektedir. Genelde drag queen olarak adlandırılan Türkçe karşılığı ise “zenne, kadın elbisesi giyen erkek” şeklinde sözlüklerde yer alan terimin tam açıklaması Oxford sözlükte “kadın kılığında performans sergileyen bir erkek şovmen; kadın taklitçisi.” şeklinde yapılmaktadır (Oxford English Dictionary, 11.02.2023). Napoles da 11

yaşındayken dahi drag performansı sergilemekte, makyaj yapmakta ve yetişkin izleyici kitlesi karşısında bu şekilde dans etmektedir. Kendisi LGBT alanında evrensel tanınırlığı olan bir simadır ve bu konuda *Be Amazing: A History of Pride* (Harika Ol: Onurun Bir Tarihi) isimli bir kitabın da yazarıdır (Napoles, 2020).

Çocuklar hususundaki bir diğer konu ise onların onur yürüyüşüne getirilip getirilmemesi hakkındadır. Türkiye’de henüz böyle bir talep veya tartışma mevcut olmamakla beraber yurtdışında oldukça önemli bir tartışma konusudur. Tartışmanın ikonik görsellerinden birisi 2019 Montreal Onur Yürüyüşünde gerçekleşmiştir. Cinsel bir fantezi olarak kabul edilen BDSM’ye uygun giyinmiş bir grup erkek, çocukların da bulunduğu bir alandan geçiş yapmaktadır (YouTube, 14.06.2023). Buradan internete yayılan görseller büyük bir tartışmanın fitilini ateşlemiştir. Konu üzerine Washington Post yazarı Rowello (The Washington Post, 27.06.2023) 2021 yılında “Evet, Sapkınlıklar Da (Kinks) Onur Yürüyüşüne Dâhildir ve Çocuğumun Bunları Görmesini İstiyorum” başlıklı bir yazı kaleme alarak çocukların bu tarz görüntülere şahit olmasını desteklemiştir.

Çocuğun failliği ve cinsel kimliği meselesi LGBT alanında da halen daha önemli bir tartışma konusu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu tartışmalar neticesinde alanın sınırları netleşecek ve bir takım örtük veya açık kabuller/kurallar kendisini gösterecektir. Ancak kuralların netleşmediği evrede aktörler kendi eylem ve isteklerini meşru göstermek için mücadele içerisindedir. Konunun bu yönüne aynı zamanda sonuç bölümünde değinilecektir.

3.3. Alandaki Çıkarlar

Çalışma boyunca her ne kadar yapısal zorunluluklar gereği farklı bölümler yapıyorsa da esasında alanın inşası, çıkarların ortaya çıkması, sermayelerin hiyerarşik değerlendirilmesi, faillerin bu husustaki mücadelesi gibi gerçekleşen tüm vakalar aynı anda ve birbirine bağlı biçimde cereyan etmektedir. Bu bölümde ise alan genişledikçe ortaya çıkan çıkarların neler olduğuna dair bir mülahaza yapılacaktır.

Dünya çapında belki de en büyük tartışma LBGT ile profesyonel spor müsabakalarının kesişiminde yaşanmaktadır. Transseksüel veya kadın beyanı veren sporcuların kadınlar kategorisinde yarışıp yarışamayacağı küresel ölçekte genişlemekte olan alanın dünya gündemine getirdiği en büyük problemdir. Konu üzerine medyada yahut akademik alanda

pek çok normatif değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Burada göz önüne serilmek istenen ortaya çıkmakta olan bir alanın açtığı fırsat pencerelerinin failleri nasıl cezbediğidir.

Konunun olimpik düzeydeki ilk örneği halter sporcusu Laurel Hubbard'dır. 1978 Yeni Zelanda doğumlu olan Hubbard, 1998 yılında haltere başlamıştır ve 34 yaşındayken cinsiyet değiştirme ameliyatı olmuştur. Kadınlar kategorisine geçtikten sonra ulusal ve uluslararası çapta pek çok başarıya ulaşan Hubbard'ın büyük oranda kas gücüne dayanan bir spor dalında yarışması büyük tartışmalara neden olmuştur (The New York Times, 13.05.2023). Konunun bir başka çarpıcı örneği ise Cece Telfer'dir. Jamaika doğumlu koşucunun ailesi Telfer 12 yaşındayken ABD'ye taşınmıştır. 2016 yılında Franklin Pierce Üniversitesi'nin erkekler atletizm takımına seçilen Telfer, 2017 yılını üniversite takımlarının yarıştığı ve orta düzey bir lig olan NCAA II ligini 390. sırada bitirmiştir. 2019 yılında hormon tedavisine başlayarak cinsiyet değiştirme sürecini başlatan sporcu, aynı yılın finallerinde 400 metre engellide kadınlar kategorisinde birinciliği elde etmiştir (CNN, 09.02.2024). Cinsiyet değiştirme operasyonunun ardından sportif başarıda yaşanan yükseliş hikayesinin bir benzeri de yüzme dalında ABD'li Lia Thomas tarafından gerçekleştirilmiştir. Thomas, erkekler kategorisinde 500 yard serbest yüzmede 65'inciye kadınlar kategorisine geçtikten sonra birinciliği kazanmıştır. Yine erkekler kategorisinde 554'üncü sırada yer aldığı 200 yard serbest yüzmede kadınlar kategorisine geçtiğinde 5'inciliğe yükselmiştir (CNN, 09.02.2024). Bisiklet sporundan dikkat çekici bir örnek ise Veronica Ivy'dir. 1982 doğumlu Ivy, 2018 yılında 200 metre pist bisikleti yarışlarında dünya birinciliğini kazanarak bu unvanı elde eden ilk transseksüel atlet olmuştur. Kendisinin şampiyonluğu hem yarışmacılar arasında hem de özellikle ABD medyasında büyük tartışmaları beraberinde getirmiştir. Aynı yarışta bronz madalyanın sahibi Jennifer Wagner, erkek doğmuş olmanın Ivy'ye fiziksel bir avantaj sağladığını iddia etmiştir (BBC, 04.06.2023).

Trans sporculara dair örnekler bir hayli arttırılabilir. Problem son derece yeni, girift ve çok sayıda bakış açısını barındıran bir mahiyete sahiptir. Ancak özüne inildiğinde, yaşanan şey kadın tanımının yeniden yapılması talebi neticesinde oluşan çıkar ihtimallerinin peşinden giden faillerdir. Bu konu sonuç bölümünde daha detaylı ele alınacaktır.

Türkiye örneğine bakıldığında ise LGBT hakları savunucusu sivil toplum kuruluşlarının yurtdışı kaynaklar tarafından fonlanması alandaki ekonomik çıkarın temayüz ettiğini göstermektedir. Fon meselesi özellikle aktüel basında çokça tartışılmakta ve haberlere konu olmaktadır (Aydınlık, 04.06.2021). Alandaki en büyük sivil toplum kuruluşlarından olan Kaos GL'nin LGBT sivil toplum kuruluşları için yayınladığı “fon bulma rehberi” gibi bir eser basmış olması fonlanma olgusunun medyanın basit bir abartısından ibaret olmadığını da göstermektedir (Özkan vd., 2017).

Daha somut biçimde Kaos GL'nin hazırladığı ve bu çalışmada da yararlanılan *LGBTİ+ Hakları Alanında Çeviri Sözlüğü ve Lezbiyen, Gay, Biseksüel ve Trans Hastaların Bakımı için Kılavuz (LGBTİ+ Hakları Alanında Çeviri Sözlüğü, 15.03.2023)*. yayınlarının İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı; yine aynı dernek tarafından gerçekleştirilen *İnterseks Kişiler ve Ailelerine Ruh Sağlığı Hizmetleri ve LGBTİ Eşitliği İçin Yapılacaklar (KAOS GL, 01.01.2023)* etkinliklerinin ise Avrupa Birliği tarafından fonlanmış olması alanda temerküz etmeye başlamış olan ekonomik çıkarın en somut göstergeleridir. Elbette alandaki maddi sermayenin ne boyutta olduğu ayrı bir araştırmanın konusudur.

Sonuç

Toplum, pek çok mikro kozmosa bölünmüş bir makro kozmostur. Gündelik hayatta şuur düzeyinde farkında olmasak dahi farklı mikro kozmosların içsel tutarlılığını bilir ve davranışlarımızı ona göre şekillendiririz. Alanlar, kurallarını faillere dayatır. Ancak failler de kuralları kendi lehine değiştirmek için çaba harcarlar. Özne ile yapı arasındaki bu dikotomi sosyal bilimlerin çok uzun zamandır çözmeye çalıştığı problemlerin başlıcalarından bir tanesidir. Yeni yükselmekte olan alanlarda ise öznelerin yapı üzerindeki etkisinin daha fazla olacağını söylemek hata olmayacaktır. Bu çalışma, ülke gündeminde giderek daha fazla yer kaplamaya başlayan LGBT meselesinin, normatif söylemlerden azade biçimde bir alan olarak değerlendirilmesi gerektiği iddiasındadır. Bu bakış açısı, alandaki söylemlerin arkasındaki iktidar ilişkilerini görmek açısından işlevseldir.

LGBT alanının düşünsel arka planını queer teori oluşturmaktadır. Queer teori, metinde de vurgulandığı gibi her türlü ikiliği ve normativiteyi eleştiren bir söyleme sahiptir. Ancak teoriden pratiğe dökülen her konuda olduğu gibi burada da alanın inşası sırasında iktidar ve dışlama pratikleri kendisini yoğun biçimde göstermektedir.

Alanda ortaya çıkan güç mücadelesinin iki kilit noktası kadının tanımlanması ve çocuğun yetiştirilmesi üzerinde yaşanmaktadır. En büyük tartışmanın bu alanlarda olmasının sebebi mezkur iki konunun sadece LGBT alanı ile sınırlı olmayıp tüm topluma yani bütün makro kozmosa sirayet eden sonuçlarının olmasıdır.

Kadın tanımını biyolojik bağlamından koparmayı arzulayan mücadele eksenini ile bu konuyu her türlü suistimale açık gören taraf, alandaki iki vektörel güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki senaryoda da farklı çıkarlar ve farklı alanlarda üstün pozisyonlar elde etme ihtimali söz konusudur. Biyolojik cinsiyetin toplumsal olarak inşa edilmiş bir kurmaca olduğunu savunarak cinsiyetin insanın beyanı ile belirlenmesi gerektiğini savunan eksenin talepleri, özellikle güce dayalı spor branşlarında pozisyonların yeniden belirlenmesini gerektirmektedir. Bu mücadele sürecinde aynı zamanda yoğun bir terminoloji de inşa edilmektedir. Bu durum, alana has bir kültürel sermaye biçiminin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Üretilen terimleri kullanabilme kapasitesi failere sembolik sermaye sağladığı gibi aynı zamanda karşıt argümanları destekleyen terimlerden hangisinin kullanıldığı failin alandaki pozisyonunu göstermek gibi bir işlev görmektedir.

Kadın ve çocuk konusunun haricinde “duyar kültürü” (*woke culture*) ile “iptal kültürü” (*cancel culture*) adı verilen eylemlilik biçimlerinin de LGBT alanında kendisini yoğun biçimde gösterdiği görülmektedir. Söz konusu eylemler, özellikle organize bir faaliyete dönüştüklerinde, dışlama pratiklerini gündeme getirerek maddi zararlarla birlikte, uzun vadede, düşünce özgürlüğüne yönelik bir tehdide de dönüşebilmektedir. Türkiye özelinde incelenecek olduğunda alanda ekonomik çıkarın da ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları özellikle yurtdışı kaynaklı pek çok fon bulabilmektedir ve belirtildiği gibi bu konuda bir kılavuz da hazırlanmıştır. Fonların yoğun biçimde birkaç kaynaktan (AB, AB ülkeleri ve ABD) geliyor olması alandaki çok sesliliğin yok olup homojenleşmeye yol açma potansiyelini barındırmaktadır. Bu potansiyelin imkanı, LGBT alanında ortaya çıkan terminolojide ve davranış kalıplarında (*habitus*) aranabilir.

Kaynakça

- Akçaoğlu, Aksu - Suveren, Yaşar. “Pierre Bourdieu’nün Siyaset Sosyolojisi”. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi* 42/2 (2022), 437-459. <https://doi.org/10.26650/SJ.2022.42.2.0024>
- Alpay Hamza Ahmet. “Pierre Bourdieu: Yapısal Akılda Habitus”. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi* 22/3 (2022), 982-992. <https://doi.org/10.11616/asbi.1095345>
- Artam Ayyıldız, Ali. “Pierre Bourdieu’nun Sosyolojisi Işığında Sosyal Çalışmayı Anlamak”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14/3 (2022), 261-284.
- Aybudak, Utku. *Türkiye’de Devlet ve Cemaatler-Laiklik Sözleşmesi*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2022.
- Aydınlık, Aydınlık Haber. “İşte LGBTİ Propagandasının Sponsorları”. Erişim 04.06.2023. <https://www.aydinlik.com.tr/haber/iste-lgbti-propagandasinin-sponsorlari-2073342>
- Barutçu, Atilla. “Queer Teori: Bir Giriş (Queer Theory: An Introduction) by Annamarie Jagose”. *Erkeklikler. Kimlik ve Kültür Dergisi* 8 (2017), 60-66.
- BBC, British Broadcasting Corporation. “Transgender women in sport: Are they really a 'threat' to female sport?”. Erişim 04.06.2023. <https://www.bbc.com/sport/46453958>
- BH, Boston Herald. “MIT cancels professor lecture after backlash against him, university cites ‘distractions’”. Erişim 09.06.2023. <https://www.bostonherald.com/2021/10/05/mit-cancels-professor-lecture-after-backlash-against-him-university-cites-distractions/>
- Bingöl, Orhan. “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16/Özel Sayı 1 (2014), 108-114. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.36760>
- Bourdieu, Pierre. - Wacquant Loic. *Düşünsel Sosyolojiye Davet*. çev. Nazlı Ökten. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

Bourdieu, Pierre. *Ayrim*. (çev. Şannan, D. F. & Berkkurt, G. A.), Ankara: Heretik Yayınları, 2015.

Bourdieu, Pierre. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.

Boyacı, Ebru. *Cinsiyeti Yeniden Düşünmek: Türkiye’de Queer Feminizmin Olanaklılığı*. İstanbul: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Butler, Judith. *Gender Trouble Feminism And The Subversion Of Identity*, London: Routledge Press, 1999.

Çelik, Yusuf. *Bourdieu’nun İlişkisel Sosyolojisinin Tözcü Yaklaşımlara Eleştirisi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisans Tezi, 2018.

Chris, Samuel. “Symbolic Violence and Collective Identity: Pierre Bourdieu and the Ethics of Resistance”. *Social Movement Studies* 12/4 397-413, (2013). DOI: 10.1080/14742837.2013.823345

Çınar, Büşra. “Toplumsal Cinsiyet Rollerine Performatif Bir Bakış: Judith Butler”. *Uluslararası Medya Kültürü ve Edebiyatı Dergisi* 1/1 (2015), 153-160.

CNN, Cable News Network. “Former University of North Carolina Wilmington professor who resigned amid controversy found dead in his home”. Erişim 17.03.2023. <https://edition.cnn.com/2020/07/23/us/mike-adams-dead-university-of-north-carolina-wilmington-tweets/index.html>

CNN, Cable News Network, “After A Regulation Change for Transgender Athletes, Cecé Telfer Is Determined To ‘Keep Pursuing Her Dreams’”. Erişim: 09.02.2024. <https://edition.cnn.com/2023/03/31/sport/cece-telfer-athletics-spt-intl/index.html>

CNN, Cable News Network, “Transgender Swimmer Lia Thomas Begins Legal Case Against Swimming’s World Governing Body”. Erişim: 09.02.2024. <https://edition.cnn.com/2024/01/26/us/lia-thomas-world-aquatics-transgender-athletes-swimming/index.html>

- Dursun, Onur. “Toplumunu Pierre Bourdieu İle Düşünmek”. *Global Media Journal TR Edition* 8/16 (2018), 68-123.
- Erol, Önder Pelin - Eskici, Gizem Zeynep. “Pierre Bourdieu ve Sosyolojide Bilimsel Düşünümsellik Üzerine”. *The Journal of International Social Research* 14/77 (2021), 741-746. DOI:10.17719/jisr.11671
- Esra Özgürbüz, Merve. “Pınar Kür’ün Polisiye Üçlemesinde Queer Anlatı Stratejileri”. *Fe Dergi* 13/2 (2021), 13-25. <https://doi.org/10.46655/federgi.1050797>
- Evlilioğlu Gezer, Eda. “Queer kuram, Queer öznellikler: Hamam ve Cahil Periler”. *Sosyal Mucit Academic Review* 3/2 (2022), 263-283. <https://doi.org/10.54733/smar.1106702>
- Fairclough, Norman. *Language and Power*, New York: Longman Publiation, 1996.
- Foucault, Michel. *İktidarın Gözü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
- Foucault, Michel. *Özne ve İktidar*. çev. Osman Akınhay – Işık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Gazioğlu Terzi, Elif. “Toplumsal Yapı ile Bireysel Eylem Arasındaki İlişki Bağlamında Pierre Bourdieu’nün Habitus Kavramı”. *Eğitim, Bilim, Toplum* 12/46 (2014), 78-83.
- Goodwin, Marjorie. “Exclusion in Girls' Peer Groups: Ethnographic Analysis of Language Practices on the Playground”. *Human Development* 45/6 (2002), 392-415.
- Gülmez, Harun. “Kuir Mekan Üretimini Filmler Üzerinden İncelenmesi”. *Tasarım Mimarlık ve Mühendislik Dergisi* 2/3 (2022), 238-249.
- Gültekin, Mücahit. “Feminizmin Queer Sınavı: Kadın Yoksa Feminizm Var mı?”. *Tezkire Dergisi* 74 (2021), 159-175.
- Gündoğan İbrişim, Deniz. “Animacies: Biopolitics, Racial Mattering, and Queer Effect”. *Erkeklikler: Kimlik ve Kültür Dergisi* 9-10 (2018), 261-265.
- Hepkaner, İlker - İnceel, Sezgin. “Muğlak Şarkılar: 90’lar Türk Popüler Müziğinde Queer Temalar Nerede?”. *ViraVerita E-Dergi* 11 (2020), 46-68.

Hıdır, Naz. “Judith Butler ve Queer Olmayan Bir Feminizmin İmkânsızlığı Üzerine”. *KaosGL Dergisi* 138 (2014).

Independent. “Princeton Professor Claims He Was ‘Fed to The Cancel Culture Mob’ After Firing Amid Misconduct Investigation”. Erişim 20.06.2023.
<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/princeton-joshua-katz-fired-investigation-b2086390.html>

Jagose, Annamarie. *Queer Teori Bir Giriş*. çev. Ali Toprak. İstanbul: NotaBene Yayınları, 2021.

Jahnke, Sarah - Blagden, Nicholas - Hill, Laura. “Pedophile, Child Lover, or Mminor-Attracted Person? Attitudes Toward Labels Among People Who are Sexually Attracted to Children”. *Archives of Sexual Behaviour* 51/8 (2022), 4125–4139. DOI: 10.1007/s10508-022-02331-6

Kaos Gl Derneği. “LGBTİ eşitliği için yapılacaklar”. Erişim 01.01.2023.
<https://kaosgldernegi.org/images/library/lgbtiesitligiicinyapilacaklar.pdf>

Kaos Gl Derneği. “LGBTİ+ Hakları Alanında ÇEVİRİ SÖZLÜĞÜ”. Erişim 08.04.2023.
<https://kaosgldernegi.org/images/library/cevirisozlugu2020.pdf>

Kaplan Merve - Yardımcıoğlu Mahmut. “Alan, Habitus ve Sermaye Kavramlarıyla Pierre Bourdieu”. *Habitus Toplumbilim Dergisi* 1 (2020), 23-37.

Kineşçi, Erdinç. “Queer Kurama Katkıları Bağlamında Judith Butler Düşüncesi”. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* 11/1 (2018), 40-66.

Köse, Hüseyin. “Neoliberal Estetik”ten “Habitus”a Bourdieu ve Popüler Kültür”. *Habitus Toplumbilim Dergisi* 1 (2020), 39-61.

Lareu, Annette - B. Weininger, Elliot. “Cultural Capital in Educational Research: A Critical Assessment”. *Theory and Society* 32/5-6 (2003), 507-606. DOI:10.1007/1-4020-2589-0_6

LGBTİ+ Hakları Alanında Çeviri Sözlüğü, Kaos GL Derneği. Erişim 15.03.2023.
<https://kaosgldernegi.org/images/library/cevirisozlugu2020.pdf>

- Lievesley, Rebecca - Harper, Craig- Elliott, Helen. “The Internalization of Social Stigma Among Minor-Attracted Persons: Implications for Treatment”. *Archives of Sexual Behaviour* 49/4 (2020), 1291-1304. DOI: 10.1007/s10508-019-01569-x.
- Martínez-Guzmán, A., & Íñiguez-Rueda, L. “Discursive Practices and Symbolic Violence Towards the LGBT Community in the University Context”. *Paidéia* 27(1), 367-375, (2018). <https://doi.org/10.1590/1982-432727s1201701>
- Morris, Stephen. “Political Correctness”. *Journal of Political Economy* 109/2 (2001), 231-265.
- Napoles, Desmond. *Be Amazing: A History of Pride*. Farrar, Straus and Giroux, 2020.
- Narmanlı Didem - Aksoy Seyhan. “Bir Muhalefet Alanı Olarak Toplumsal Cinsiyet Parodisi: Celeste Barber Taklitleri”. *Kültür ve İletişim* 23(1)/45 (2020), 211-240. <https://doi.org/10.18691/kulturveiletisim.660547>
- NBC News, National Broadcasting Company. “J.K. Rowling accused of transphobia after mocking 'people who menstruate' headline”. Erişim 12.05.2023. <https://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/j-k-rowling-accused-transphobia-after-mocking-people-who-menstruate-n1227071>
- Newsweek 90. “Neuroscience Professor Removed From APA Discussion After Saying There Are Only Two Sexes”. Erişim 09.02.2023. <https://www.newsweek.com/neuroscience-professor-removed-apa-discussion-after-saying-there-are-only-two-genders-1591697>
- Newsweek. “The Diversity Problem on Campus Opinion”. Erişim 09.02.2023. <https://www.newsweek.com/diversity-problem-campus-opinion-1618419>
- Norris, Pippa. “Cancel Culture: Myth or Reality?”. *Political Studies* 71/1 (2023), 145–174. <https://doi.org/10.1177/00323217211037023>
- NYP, New York Post. “Five professors tell how they were canceled — and why they fought back”. Erişim 22.06.2023. <https://nypost.com/2022/04/30/professors-on-how-they-were-canceled-why-they-fought-back/>
- Onur, İnce Hilal (ed.). *Feminizmde Yeni Yaklaşımlar: Judith Butler. Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2010.

- Oxford English Dictionary, “Drag Queen”, Erişim: 11.02.2023.
<https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=drag+queen>
- Özkan, Gülden. “Bourdieu’nun İlişkisel Yaklaşımı Işığında Halkla İlişkiler ve Güç”.
Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi 7/1 (2019), 61-81.
<https://doi.org/10.19145/e-gifder.432877>
- Özkan, H - Erdoğan, A - Gündoğdu, M. *Türkiye’deki LGBTİ+ Örgütler İçin Fon Bulma Rehberi*. İstanbul: Ayrıntı Basımevi, 2017.
- Özkazanç, Alev. *Feminizm ve Queer Kuram*. Ankara: Dipnot Yayınları, 2021.
- Palabıyık, Adem. “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde “Habitus”, “Sermaye” ve “Alan” Üzerine”. *Habitus Toplum Bilim Dergisi* 1 (2011), 1-21.
- Pearce, Ruth - Erikainen, Sonja – Vincent, Ben. “TERF wars: An introduction”. *The Sociological Review Monographs* 68/4 (2020), 677–698.
<https://doi.org/10.1177/0038026120934713>
- Schrover, Marlou - Schinkel, Willem. “Introduction: the language of inclusion and exclusion in the context of immigration and integration”. *Ethnic and Racial Studies* 36/7 (2013), 1123-1141.
- Sever, Merin. “Queer Teori Ekseninde LGBTİ Hareketi ve Feminizm”. *Birikim Dergisi* 308 (2014), 42-47.
- Suğur, Serap – Baran, Görgün Aylin (ed.). *Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi. Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, (2019)
- Taş, Gün. “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri”. *Akademik Hassasiyetler* 3/5 (2016), 163-175.
- Tekin, Ferhat. “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Beden ve Habitus: Bedenleşmiş Habitus”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 26 (2021), 85-100.
- The New York Times. “Olympics’ First Openly Transgender Woman Stokes Debate on Fairness”. Erişim 13.05.2023.
<https://www.nytimes.com/2021/07/31/sports/laurel-hubbard-trans-weight-lifting.html>

- The Washington Post. “Yes, kink belongs at Pride. And I want my kids to see it.”. Erişim 27.06.2023. <https://www.washingtonpost.com/outlook/2021/06/29/pride-month-kink-consent/>
- Turan, Liman Seda. “Queer Teori ve Aktivist Sanat”. *International Journal of Arts and Social Studies* 4/7 (2021), 158-173.
- Türk, Emrullah. “Sosyolojik Düşüncede Sosyal Sermaye Tartışmaları: Pierre Bourdieu ve James Samuel Coleman Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Analiz”. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)* 1/2 (2015), 127-149.
- Wallerstein, Immanuel. *Modern Dünya Sistemi 4 Merkezci Liberalizmin Zaferi 1789-1914*. İstanbul: Yarın Yayınları, 2015.
- Yarcı, Selman. “Pierre Bourdieu’da Sosyal Sermaye Kavramı”. *Akademik İncelemeler Dergisi* 6/1 (2014), 125-135.
- Yayla, Duygu. *Türk Sinemasında LGBT Kimliklerin Farklı Temsilleri (1960-2017)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- YŞ, Yeni Şafak. “LGBT’nin de hamisi”. Erişim 04.06.2023. <https://w4ww.yenisafak.com/gundem/lgbtnin-de-hamisi-3598729>
- YT, YouTube. “Minor attracted persons' want acceptance from LGBTQ community”. Erişim 17.05.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=wX-7F4NtO58>
- YT, YouTube. “Montreal Pride Parade 2019”. Erişim 14.06.2023. <https://youtu.be/usu5Nz4bgXso>